11.11.2024

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Asia: Lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain 3 ja 11 luvun muuttamisesta (HE 175/2024 vp)

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ltä (jäljempänä "MaRa") kirjallisen lausunnon otsikkoasiassa. MaRa kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja toteaa siitä seuraavaa:

1. Vesien hyvällä tilalla on suuri merkitys luontomatkailulle

Hyvinvoiva luonto, toimivat ekologiset prosessit ja puhtaat vedet ovat sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin perusta. Puhtaat vedet ovat tärkeitä ihmisten terveydelle ja hyvinvoinnille, luonnolle sekä paikkakunnan ja alueen vetovoimalle. Vesien tärkeimmät hyödyt liittyvät useimmiten veden ääniin ja maisemaan, vesiluonnosta nauttimiseen, sekä virkistäytymiseen vesien äärellä.

Vesien hyvä tila vaikuttaa olennaisesti luonnon virkistyskäytön ja luontoon perustuvien elinkeinojen ja luontomatkailun alueellisiin ja paikallisiin toimintaedellytyksiin. Lisäksi vesien hyvä tila edistää matkailun mahdollisuuksia puhtaan luonnon tarjoamien elämysten kautta.

MaRa pitää yleisesti vesiensuojelua ja vesien kunnostamista tärkeänä ja katsoo, että sitä tulisi nykyisestään jopa lisätä.

2. Vesien tilan ympäristötavoitteita koskeva sääntely

MaRa pitää yleisesti kannatettavana sitä, että vesienhoidon ympäristötavoitteiden oikeusvaikutuksia koskevaa sääntelyä tarkennetaan sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa (1299/2004, jäljempänä vesienhoitolaki) että lupiin kohdistuvan päätöksenteon perusteita koskevassa sektorilainsäädännössä. Nykyisellään vesienhoidon ympäristötavoitteiden oikeusvaikutukset eivät käy riittävällä tavalla ilmi vesienhoitolain 21 §:stä.

Hallituksen esityksen mukaan vesienhoitolakiin lisättäisiin uusi 3 a luku, jossa säädettäisiin vesien tilan ympäristötavoitteista, jotka olisivat vesien hyvän tilan tavoite ja heikentämiskielto. Kyseiset tavoitteet perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston

yhteisön vesipolitiikan puitteista antaman direktiivin (2000/60/EY, jäljempänä vesipuitedirektiivi) 4 artiklaan.

MaRa katsoo, että ehdotuksella on myönteisiä ympäristövaikutuksia. Sillä edistetään vesipuitedirektiivin tavoitteita ja ehdotus turvaa osaltaan vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä. Samalla se edistää puhtaan juomaveden saatavuutta ja sitä kautta myös ihmisten terveyttä ja elinoloja. Puhdas vesiympäristö tarjoaa ihmisille virkistysmahdollisuuksia ja kauniin maiseman sekä parantaa erityisesti luontoon perustuvan elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia ja alueiden vetovoimaisuutta.

3. Vesien tilan ympäristötavoitteista poikkeamista ei tule tehdä erinomaisessa tilassa säilyneissä vesimuodostumissa

Vesienhoitolaki ei nykyisellään sisällä heikentämiskiellon sisältöä koskevaa tarkempaa sääntelyä. Lakiin ehdotetussa uudessa 20 b §:ssä säädettäisiin nimenomaisesti vesimuodostuman kielletyn heikentymisen koskevan jo yksittäisenkin laatutekijän heikentymistä. **MaRa katsoo, että heikentämiskieltoa koskeva uusi säännös täsmentää osaltaan myös lakiin ehdotetun uuden vesien tilaa koskevan tavoitteen mukaisen 20 a §:n sääntelyä.**

Ympäristötavoitteista poikkeamiseksi uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi säädettäisiin vesienhoitolain uudessa 20 c §:ssä. MaRa korostaa sitä, että vesipuitedirektiivin 4(7) artikla mahdollistaa hankekohtaisen poikkeuksen vain silloin, kun poikkeaminen kohdistuu erinomaisessa tilassa olevan vesimuodostuman tai laatutekijän heikentämiseen. Lakiin ehdotetussa uudessa 20 c §:ssä säädettäisiin poikkeamisen 20 a ja 20 b §:ssä tarkoitetuista ympäristötavoitteista esimerkiksi, jos vesimuodostuman ekologisen tilan huononeminen erinomaisesta hyvään tilaan aiheutuu uusista kestävän kehityksen mukaisista toimista.

MaRa toteaa, että tämä voi johtaa siihen, että hankekohtaiset poikkeukset lisääntyvät erinomaisessa tilassa säilyneisiin vesimuodostumiin, joiden osalta suojelua tulisi enemmänkin tiukentaa. Samaan aikaan kriittisten raaka-aineiden, esimerkiksi erilaisten mineraalien, kasvava kysyntä tulee lisäämään vesipuitedirektiivin mukaisen poikkeamisen tarpeessa olevien kaivoshankkeiden määrää Suomessa. Kaivostoiminnasta aiheutuu muun muassa melua, pölyä, tärinää sekä jätevesien johtamisesta vesistöihin muodostuvia haittatekijöitä. Nämä jäävät usein huomioon ottamatta ympäristön rakenteelliseen muutokseen vaikuttavina tekijöinä. Kaivostoiminta lisää näin merkittävästi uhkaa vesistöjen pilaantumiselle.

Vesipuitedirektiivi antaa mahdollisuuden säännellä tätä tavalla, jossa kansallisesti ei oteta käyttöön kaikkia mahdollisia poikkeusperusteita. Vesienhoitolakiin ehdotettu uusi sääntely vaikuttaa kuitenkin lähtevän siitä, että vesistöjen tilan heikentyminen erinomaisesta tilasta hyvään tilaan ei välttämättä käynnistäisi vesipuitedirektiivin 4(7) artiklan mukaista arviointia. Tämä ilmenee vesienhoitolakiin ehdotetun uuden 20 c §:n 1 momentin 2 kohdasta.

MaRa katsoo, että poikkeamista ei tule tehdä erinomaisessa tilassa säilyneissä vesimuodostumissa. Monien erinomaisessa tilassa olevien vesimuodostumien tulee niiden ainutlaatuisen vuoksi olla erityisen suojelun tarpeessa.

Suomessa on jo monen vuosikymmenen ajan asetettu teolliset tarkoitukset – etenkin vesivoima – virkistyksen, kalastuksen ja matkailun edelle. Tämä on johtanut siihen, että rakennettaessa vesivoimaloita Suomi on menettänyt mahdollisuutensa kalastusmatkailussa, mitkä sillä oli ennen voimaloiden rakentamista. Suomen lohijoet olivat ennen sitä Euroopan huippua. Vertailukohtana voi mainita esimerkiksi Islannin, joka saa vuosittain merkittävät tulot kalastusmatkailusta. Suomella olisi ollut samat mahdollisuudet ilman vesivoimaloiden rakentamista jokiin. Suomessa ei ole liikaa erinomaisessa tilassa olevia järviä. Niiden arvo virkistyksessä, kalastuksessa ja matkailussa tulee kasvamaan ilmastomuutoksen myötä. Näitä tarkoitusperiä ei voida, jälleen kerran, asettaa alisteiseksi teollisille hankkeille siitä riippumatta, kuinka tärkeitä ne ovat. Vesimuodostumien parantaminen takaisin erinomaiseen tilaan ei ole useinkaan mahdollista teollisen hankkeen elinkaaren päättymisen jälkeen.

MaRa toteaa, että uusilla sääntelyratkaisuilla ei lähtökohtaisesti pidä vaikeuttaa uusien investointien tekemistä. Lupamenettelyjä tulee myös sujuvoittaa. Poikkeamiset vesien tilan ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi tulee tehdä vesienhoitosuunnitelman sijasta lupaprosessien yhteydessä. **MaRa pitää lisäksi tärkeänä, että poikkeamisen edellytyksiä tulee joka tapauksessa tulkita suppeasti.**

MaRa toteaa vielä, että ehdotettu uusi sääntely selkeyttää lupaedellytysten arviointia paremmin siten, että hankkeiden ja toiminnan vesien ympäristötavoitteiden vastaiset vaikutukset tulevat huomioiduksi jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa hankkeen tai toiminnan valmistelua.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Sami Hämäläinen
lakimies, varatuomari

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 3 100 jäsentä, joilla on 8 000 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä.